

szerkesztésével kapcsolatban: „Az interjúk szövege kicsit esetlegesnek tűnik. Sokkal határozottabban kellett volna belenyúlania szerzőnek és a szerkesztőnek a szövegekbe, mert nem attól lesz hiteles egy interjú, ha szinte szó szerint visszaolvashatjuk azt, amit a diktafon rögzített. A határozott és akár irodalmi értékű sűrités nem elvesz, hanem hozzátesz az olvasó élményéhez – s ugyanúgy megmarad a valóság talaján.”²

Harmadik részként, mint epilógus jelenik meg Löki Viktor visszaemlékezése. Családjának négy generációja is a Kígyó utca egyik cívisházában élt, ahol ükapja asztalosműhelyt működtetett. Bemutatja a lakóépületet, ahol a család és az inasok éltek, illetve az asztalosműhelyt.

A függelékben néhány szép cívisház díszítő eleme, funkcionális része kerül bemutatásra, így az oszlopfők, kilincsek, kapuk, ablakok és néhány további érdekes cívisház.

Szép gesztus a szerzőktől, hogy bepillantást, lehetőséget adtak, felidéztek Pataki Emőke építészmérnök 1982-es szakmérnöki diplomamunkáját, aki akkor Régi Debrecen néven kidolgozta egy megőrzendő cívisnegyed ötletét. A munkájában

közzétett közel 400 fotóból néhány értékes itt is megjelenik.

A kötet irodalom és ábrajegyzékkel, illetve a Cívis lakóházak katasztere Debrecen belvárosában térképpel zárul.

A könyvhöz a különböző bemutatókon, konferenciákon, illetve a Méliusz Juhász Péter könyvtárban díjmentesen hozzá lehetett jutni. A könyv sikerét mi sem mutatja jobban, hogy a 2000 példány néhány héten belül elfogyott.

¹ A kiadvány a TOP-6.9.2-16 kódszámú „A helyi identitás és kohézió erősítése” című pályázati kiíráson támogatást nyert TOP-9.9.2-16-DE1-2017-00001 „Helyi közösségfejlesztés Debrecen1 városrészen”, TOP-6.9.2-16-DE1-2017-00004 „Helyi közösségfejlesztés Debrecen3 városrészen”, TOP-6.9.2-16-DE1-2017-00005 „Helyi közösségfejlesztés Debrecen 2 városrészen” azonosítószámú és című projektek keretében valósult meg.

² Szénási Miklós: Ha kézbe vettük, nehéz letenni ezt a könyvet, ami Debrecenről szól. (DEHIR, 2022. október 31.)

Nyul Imre

helytörténész, nyugdíjas tanár

Gaál Botond: A keresztyén tanítás rendszere – A református dogmatika történeti és elméleti alapvonalai

(Kiadja: Tiszántúli Református Egyházkerület, Debrecen, 2022., 1054 oldal)

A múlt év őszén jött ki a nyomdából Gaál Botond: *A keresztyén tanítás rendszere* című dogmatikai műve,

amely – Tökés László szavait kölcsön véve – „egy valóságos magyar nyelven írott 'Institutio'”. Ez a Kál-

vin fő művéhez való hasonlítást jelent. Alig pár hónappal a könyv megjelenése után, máris kijelenthető, hogy meghatározó jelentőségű rendszerező igényű teológiai műről van szó, amely segít megérteni a keresztyén gondolkodás lényegét, különös tekintettel a református dogmatika történeti és elméleti alapvonalaira.

Ez a mintegy ezeroldalas hittudományi rendszerezés „a keresztyén tanítás szellemi térképre helyezése során finoman megrajzolja a református hit tudományos, művészi és vallásfilozófiai kapcsolódásait és elhatárolódásait. Átfogó képet ad a keresztyén teológia történeti fejlődéséről és körbejárja tudományos művelésének lehetőségeit is” – írja Freund Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke a könyv szerzőjének címzett méltató levelében.

Azt hiszem, túlzás nélkül állíthatjuk, hogy Gaál Botond legújabb könyve – amelyet saját maga is bizonyos értelemben életművének tekint – rövid időn belül megkerülhetetlen és meghatározó alapműve lesz a magyar református teológiai irodalomnak. Ez a rendkívül alapos és hiteles tudományos munka azonban nemcsak a hittudósok, teológushallgatók és lekipásztorok meglehetősen szűk körének készült, hanem olyanoknak is, akik ugyan más tudományterületen mozognak, de élénk érdeklődést mutatnak a keresztyén hittudomány megismerése és művelése iránt.

Gaál Botond – a mai rendszerező teológia jeles magyar képviselője – korszakos alkotást tett le a magyar református teológia asztalára. Személye és látásmódja, tudomány iránti szeretete és tudományos felkészültsége, valamint sokrétű műveltsége alkalmassá tette őt arra, hogy ebben a vaskos, tíz részre tagolt, ötvenkét fejezetből álló remekműben átfogó, ugyanakkor újszerű megközelítést és átgondolását nyújtsa a legfontosabb keresztyén tanításoknak, és református hitünk sarkalatos tételeinek. Könyvében lépésről lépésre mutatja be az egyház tudományának, a keresztyén teológiának történelmi fejlődését a kezdetektől egészen napjainkig. Módszere a logikus gondolatfűzés és az egységekben való kifejtés. A könyv felépítése követi az Apostoli Hitvallás és a Niceai-Konstantinápolyi Hitvallás logikai szerkezetét. A Szerző a mű végére beillesztett egy dogmatikai kisenciklopédiát is, amely növeli az

egyetemi szintű tartalom taníthatóságát és tanulhatóságát, mi több, segítséget nyújt a teológiában kevésbé járatos olvasók számára a hittudomány foglmainak elsajátításához. Mind ezt részletes irodalomjegyzékkel egészítette ki, amely feltárja a Szerző teológiai, filozófiai és természettudósi „hátszágát”. A könyv legvégén pedig rövid tartalmi összefoglalást olvashatunk angol, német és francia nyelven.

Gaál professzor több évtizedes kutatói és oktatói tevékenysége során felismerte, hogy az örök igazságok megértése és korszerű tolmácsolása újabb és újabb megközelítést igényel. Másképpen kifejezve: paradigmaváltásra van szükség. A könyv Szerzője ennek az újszerűségnek hazai úttörője és követendő példája. Alkotása paradigmaváltást irányoz elő a hittudomány művelésében, mivelhogy paradigmák reményében és erőterében helyezte el az örök bibliai igazságokat.

„Újszerű, ahogy a matematikai és fizikai törvények ismeretére épülő érvelést alkalmazza” – jegyzi meg Freund Tamás a szerzőnek írt gratuláló soraiban. Gaál Botond dogmatikai műve újszerű abban az értelemben is, hogy olyan tartalmi innovációkat sorakoztat fel, amelyek nívónak számítanak a korábbi dogmatikai művek viszonylatában. Olyan, más teológiai munkákban nem tárgyalt területeket is érint, mint az élet eredete, a mindenség rendje, a tér és idő modern szemléletének szerepe és a megszámlálhatatlan számosságú

halmazok analógiája, vagy az egyház működése a matematikai hálózati elmélet legfrissebb eredményei alapján. Ez utóbbi viszonylag új tudományterületnek számít, melynek kutatási eredményei az egyház fejlődésének hasznára válhatnak a későbbiekben, ugyanakkor az egyház fennmaradásának záloga továbbra is a krisztusi szeretettörvény alkotta láthatatlan, belső lelki-szellemi erővonalaknak, vagyis a hit szálainak közösségformáló ereje.

A fejezeteket áthatja az interdiszciplinaritás. A debreceni, ugyanakkor nemzetközileg is jegyzett és elismert hittudós ezáltal még szélesebbre tárja a teológia tudományos művelésének ajtaját a „szent tudomány” művelői előtt, és egyúttal rámutat arra az igazságra, hogy a keresztyén teológia és a természettudomány szemléletet kölcsönözhetnek egymástól, amelyek előbbre vihetik mindkét tudományterületet. A keresztyén teológia ugyan szellemtudományként működik, de az a világ, amelynek értelmet kíván és köteles adni, annyira a természettudomány hatáskörében létezik és fejlődik, hogy elengedhetetlenné válik a teológus és a természettudós közötti intenzív párbeszéd. Ebből a könyvből tudjuk meg, hogy a keresztyén tanítás nem valamilyen világtól elzárt, önmagában értelmezhető „szent tudomány”, hanem igenis az emberi teremtettséghez tartozó értelem által is megfogalmazható és az ember javát szolgáló kijelentett isteni igazság.

A könyv bemutatja: amint az eg-zakt tudományokban, úgy a teológi-ában is lehetséges, hogy az értelme-zésben egyre magasabb szintre jus-sunk, mivel a kijelentés természete ezt megengedi. A fejlődésképeség és ennek folytán az értelmi készség benne rejlik a teológiában. A fejlő-dés és a feljebb lépés azt jelenti: kö-zelebb Krisztushoz! Amikor ez be-következik, az újabb modellváltásos fordulatot hoz a keresztyén gondol-kodásba. Mindez fegyelmezettséget és „fölfelé nyitottságot” követel az „Istenről szóló tudomány” művelői-től, mivel a keresztyén teológia „föl-felé nyitott” hittudomány, amely ez-zel a tudományos nyitottsággal kell, hogy közeledjen más felekezetek ta-nításához is az ökumenikus párbe-széd során.

Ha valaki jobban szeretné megis-merni, hogy milyen nagy utat tett meg a keresztyén gondolkodás, an-nak mindenképpen érdemes elol-vasni ezt a könyvet, mert a keresz-tyén teológiai gondolkodás teljes spektrumát mutatja be annak törté-neti és elméleti vonatkozásaival.

Hogyan érdemes olvasni ezt a rendszeres teológiai művet? Úgy gondolom, lehet így is, meg úgy is.

Mit értek ezen? Nyugodtan megen-gedhető, hogy válogassunk a fejeze-tek között, és elsőként talán a ben-nünket leginkább foglalkoztató ré-szekkel kezdjük a dogmatikai könyv tanulmányozását. De természetesen úgy is kézbe vehető ez a tudományos mű, mint egy regény, vagyis fogjuk és elejétől a végéig elolvassuk. Bár-hogy is döntünk, megkérdőjelezhe-tetlen, és vitathatatlan tény, hogy a könyvben foglaltak elmélyítik teoló-giai ismereteinket, és személyes hi-tünknek is biztos támpontokat ad-nak.

Végezetül pedig hadd mondjam el, hogy Gaál Botond legújabb köny-vét már csak azért is érdemesnek tar-tom kézbe venni, mert megjelenési formája önmagában is esztétikai él-ményt nyújt az „ebook”-ok világá-ban, tartalmának megismerése vi-szont az olvasó számára valódi szel-lemi-lelki felfrissülést jelent és belső rendet eredményez ebben a zűrzava-ros, szellemi válságban szenvedő Európában.

Nagy Gábor
lelkész,

Szabadságtelepi Református
Egyházközség, Debrecen

A holland nyelvű irodalom története

Osiris Kiadó, Budapest, 2022. 454 old.

A szóban forgó könyv az Osiris tan-könyvek sorozat részeként jelent meg 2022 nyarán. A kötet egyedül-álló, hiánypótló, melyre sokan vár-tak már. Többek között jómagam is,

aki más tanulmányaim mellett, évti-zedekkel ezelőtt a Debreceni Egye-tem néderlandisztika szakán végez-